

Adana Bölgesi Mozaiklerinin Adana Olgunlaşma Enstitüsündeki Ürünlere Yansması*

Reflection of Adana Region Mosaics on the Products in Adana Maturation Institute

ÖZET

Mozaik terimini, doğal veya işlenmiş, taş, mine, cam, ahşap, seramik gibi çeşitli malzemelerin küçük parçalar ile bir yüzey üzerine dizilmesiyle oluşturulan bezeme tekniği olarak tanımlamak mümkündür. Antik Çağlardan başlayarak pek çok uygarlıkta genellikle tapınak, mabet, barınak bezemelerinde, yer, duvar ve tavan döşemelerinde uygulanan mozaik tekniği, hangi dönemde uygulandıysa o dönemin kültürünü, inancını, yaşayış tarzını yansıtmıştır. Asırlar öncesine dayanan tarihi ile birçok kavmin, medeniyetin, ulusun sanat kaynaklarından biri olmuş, içinde bulunduğu dönemin özelliklerini sonraki nesillere aktarmış, estetik görünümü ve dokusuyla günümüz tasarımcı ve sanatçılarına ilham kaynağı olmayı başarmıştır. Bu çalışmada Adana Arkeoloji Müzesinde yer alan Roma dönemi Mozaik eserden esinlenerek Adana Olgunlaşma Enstitüsünde oluşturulan el sanatı ürünleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında 12 adet mozaik tanıtılmış ve bu eserlerden yola çıkarak yapılan 1 adet amfora, 1 adet seramik tabak, 1 adet vazı, 1 adet piriç broş, 1 adet nakışlı çanta, 1 adet nakışlı pano, 1 adet deri tablo, 2 adet boncuk işlemeli çanta, 1 adet rölyef ve 1 adet ahşap pano olmak üzere 11 adet ürün incelenmiştir. Ayrıca çalışmada adana olgunlaşma enstitüsü ve adana arkeoloji müzesi hakkında kısa bilgi verilmiştir. Bu çalışma ile geçmiş ile gelecek arasında bir bağ kurmak ve binlerce yıl önce yapılmış olan sanat eserlerinin kültürler arası aktarımını sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: El sanatları, Mozaik, Sanat, Adana Olgunlaşma Enstitüsü.

ABSTRACT

It is possible to define the term 'mosaic' as a decoration technique formed by arranging various materials such as natural or processed, stone, enamel, glass, wood, ceramics on a surface with small pieces. The mosaic technique, which is generally applied in temples, sanctuaries, shelter decorations, floor, wall and ceiling tiles in many civilisations starting from ancient times, reflected the culture, belief and lifestyle of the period in which it was applied. With its history dating back centuries, it has been one of the sources of art of many tribes, civilisations and nations, transferred the characteristics of the period it was in to the next generations, and managed to be a source of inspiration for today's designers and artists with its aesthetic appearance and texture. In this study, handicraft products created in Adana Maturation Institute inspired by the Roman Mosaic artefact in Adana Archaeological Museum were examined. Within the scope of the research, 12 mosaics were introduced and 11 products, including 1 amphora, 1 ceramic plate, 1 vase, 1 brass brooch, 1 embroidered bag, 1 embroidered panel, 1 leather painting, 2 bead embroidered bags, 1 relief and 1 wooden panel, were examined. In addition, brief information about adana maturation institute and adana archaeological museum was given in the study. With this study, it is aimed to establish a link between the past and the future and to ensure the intercultural transfer of works of art made thousands of years ago.

Keywords: Handicrafts, Mosaic, Art, Adana Maturation Institute.

GİRİŞ

Günümüzde sanat alanındaki gelişmeler, teknolojinin ve makineleşmenin çok hız kazanmasına rağmen el sanatına dayalı üretimde özellikle tasarım aşamasında insan faktörü hala önemini korumaktadır. Kültürlerarası paylaşım elektronik ortamda ve yazılı kaynaklarda hız kazanmıştır. Dünyada ve Türkiye'de el sanatı alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar yeni arayışlar içindedir. Antik çağlardan günümüze ulaşan eserlerden esinlenen tasarımcılar her geçen gün artmaktadır. Bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen verilerden esinlenerek hazırlanan eserler kültürel mirasların güncellenerek toplumla paylaşılmasında önemli rol oynamaktadır.

Ulusların somut olmayan kültürel miraslarının korunması yaşatılması, çağdaş eserlerde kültürel birikimlerinin değerlendirilmesi özellikle ulusal kimliğin korunmasında önemli bir husustur. Dünyada ve Türkiye'de Arkeoloji Müzelerinde yer alan birçok eser günümüzde pek çok alanda birçok sanatçıya esin kaynağı olmaktadır. El sanatları; dokuma, deri, kuyumculuk, seramik, nakış vb. gibi farklı malzeme ve tekniklerle yapılan bir alandır. Son yıllarda gerek turistik ürün gerekse hediyelik eşya kapsamında yapılan el sanatları

Sunay Dilbaz¹
Melda Özdemir²

How to Cite This Article

Dilbaz, S. & Özdemir, M. (2024). "Adana Bölgesi Mozaiklerinin Adana Olgunlaşma Enstitüsündeki Ürünlere Yansması", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 10(3): 459-472. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11397118>

Arrival: 06 April 2024
Published: 30 May 2024

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi., Gazi Üniversitesi El Sanatları Bölümü, Ankara, Türkiye. ü

² Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları Bölümü, Ankara, Türkiye.

ürünleri eski taş, maden, tekstil vb. gibi eserlerde kullanılan desen, motiflerden ilham alınarak yapılmakta ve özgün koleksiyonlar oluşturulmaktadır.

Toplum yapısı, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler insanların bilgi ve becerilerinden sürekli bir gelişim içerisinde olması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Eğitim sayesinde belirli amaçlara ulaşmak için kazanılması gereken bilgi ve beceriler edinilmektedir. 1973 yılında kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanunu ile örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılan eğitim sistemi içerisinde yaygın eğitimlerin amacı, bireylerin örgün eğitim sonrasında ya da bu eğitimden hiç yararlanamayan kişilerin bilgi ve beceri edinmesini sağlamaktadır. Vatandaşların topluma daha iyi adapte olmasını, kişisel ve ekonomik donanım edinmesini sağlamak yaygın eğitim faaliyetleri ile mümkündür.

Yaygın eğitim kurumları içerisinde yer alan Olgunlaşma Enstitüleri girişimci, yetenekli, nitelikli bireyler yetiştirmek üzere kurulmuş, bireylere ihtiyaç duyduğu eğitimi vermenin yanı sıra geleneksel kültürümüzü yeni nesillere taşıma gayretinde olan kurumlardır. Olgunlaşma Enstitüleri içerisinde önemli kurumlardan olan Adana Olgunlaşma Enstitüsü ve araştırma faaliyetlerinden biri olan Adana mozaikleri tanıtılmış, bu kapsamda üretilen ürünler ve sanatsal özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Adana Olgunlaşma Enstitüsü, Adana Arkeoloji Müzesi ve Adana Mozaikleri hakkında genel bilgi verilmiştir.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü

1945 yılında faaliyete geçen Olgunlaşma Enstitüleri meslek edinme amaçlı verilen eğitimlerin yanı sıra geçmiş tarihi değerleri, eserleri çağdaşlaştırarak yeniden yorumlayarak geleceğe taşıma amacı gütmektedir. Kültürümüzde ait olan eserleri incelerken ve yorumlarken kültürümüzü geliştirmektedir. Olgunlaşma Enstitüleri Türkiye'nin birçok şehrinde bu görev ile hareket etmektedir. Yaygın eğitim kurumları içerisinde yaptığı sanatsal faaliyetlerle ülkemizin tarihini gelenek göreneklerini ulusal ve uluslararası sahnede tanıtmayı amaçlamaktadırlar. Çalışmada Olgunlaşma Enstitüleri arasında önemli yere sahip Adana Olgunlaşma Enstitüsü Adana Olgunlaşma Enstitüsü, 1972 yılında, Kurucu Müdürü Azize Sungur tarafından İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi konferans salonunda açılmıştır. 1982 yılında, Atatürk Parkının doğusunda bulunan Kuyumcular çarşısı mevkiinde bir apartmanda beş bölüm ile çalışmalarına devam etmiştir. 1990 yılında, Cumhuriyet caddesi üzerinde bulunan mevcut binasına taşınmış ve "Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü" adıyla faaliyetini sürdürmüştür. 1992 Yılında, Döner Sermaye İşletmesi kurulmuştur. 1998 yılında, Olgunlaşma Enstitüsü ve Pratik Kız Sanat Okulu faaliyetlerini yürütürken bünyesinde Seyhan Anadolu Kız Meslek Lisesi açılmıştır. 2008 yılında, ISO 9001 Kalite Yönetimi Sistemini uygulayan İlk Olgunlaşma Enstitüsü olma unvanına sahip olmuştur. 2009 yılında, Seyhan Anadolu Kız Meslek Lisesi Enstitü bünyesinden Seyhan Atatürk Anadolu Kız Meslek Lisesine nakledilmiştir. 2010 yılında, tasarım ve üretimi kuruma ait olan el sanatları ürünleriyle sergi salonu ve müze açılmıştır. 2011 yılında, 3 adet rölyef kabartma, 2 adet taş bebek ve 1 adet portakallı bandırma için patent alınmıştır. 2012 yılından itibaren Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı olarak eğitim öğretim ve üretim çalışmalarına devam etmektedir

Adana Olgunlaşma Enstitüsü eğitimde yenilikçi, gelişime açık bir anlayışla sanatsal eğitim veren bir yaygın eğitim kurumudur. El sanatları teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, grafik ve fotoğrafçılık, seramik ve cam teknolojisi, yiyecek içecek hizmetleri, kuyumculuk bölümleri bulunmaktadır. Geleneksel kültürel değerlerimi incelemek, temel özelliklerine dokunmadan geliştirmek, arşivlemek, çağdaş yorum yaparak yeniden tasarlamak, ulusal ve uluslararası boyutta tanıtımını sağlamak, yeni tasarımlarla kültürel aktarımın devamlılığını sağlamak kurumun en temel amaçlarıdır.

Adana Olgunlaşma Enstitüsü Adana, Hatay ve Osmaniye illerinin kültürel zenginliklerini araştırarak koleksiyon ve projelerini oluşturmaktadır (Şimşek, 2019:4). Bu çalışmada Adana Olgunlaşma Enstitüsü tarafından araştırma konusu olarak belirlenmiş olan Adana Mozaikleri kapsamında elde edilen bilgiler, bu bilgiler ışığında üretilen ürünlerden örnekler verilmiştir.

Adana Arkeoloji Müzesi

Türkiye'nin en eski 10 müzesinden birisi olan Adana Müzesi, Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında kurulmuştur (Erdoğan, 2003: 8). 1924 yılından 2013 yılına kadar çeşitli yerlere taşınan Adana Müzesi Kentin ilk fabrikalarından biri olarak restore edilen "Milli Mensucat Fabrikası" Adana'nın Yeni Müzesi Kompleksi olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. 2013 yılında yapımına başlanan Adana Yeni Müze Kompleksi I. Etap çalışmaları kapsamında, Arkeoloji Müzesi'nin teşhir ve tanzim çalışmaları tamamlanmış olup, 18 Mayıs 2017 tarihinde ziyarete açılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024).

Adana Müzesi, arkeoloji mozaik kısmı ile öncelikle antik dönemi ele alırken, Çukurova'daki tarımın ve bölgedeki en önemli dönüşüm etmenlerinden olan sanayinin, kentin yakın tarihini göz önüne alarak değerlendirilmesini hedeflemektedir. (Özgönül, Nalbant ve Özcan, 2017, s.34). Müzenin kronolojik izliğinde, müze temaları nişlerinin konumlanması düşünülerek müze kompleksinin mekânsal dağılımı 3 ana bölüm üzerine temellendirilmiştir. Bunların ilki, antik dönemleri içeren uzak geçmişin nesnelere sunulduğu Arkeoloji Müzesi/depolar bölgesi; ikinci sırada, tarım ve sanayinin iç içe geçtiği 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl yakın geçmiş ve nesnelere sunulduğu tarım, sanayi, etnografya, kent müzesi/altta orta yolun güneyinde yer alan kısım; üçüncü ve son olarak, antikite sonrası dönemlerden oluşan bir düzenlemeye sahiptir Adana Arkeoloji Müzesi'nde, Tarsus-Gözlükule, Mersin-Yumuktepe, Milis, Karatepe, Soğuksutepe gibi höyük ve iskân yerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda çıkan eserler ile Adana ve çevresinden getirilen eserler bulunmaktadır. Bu eserler, prehistorik (tarih öncesi), Hitit, Asur, Fenike, Frig, Helenistik, Roma ve Bizans devirlerine ait heykel, kitabe, lahit, stel, mimari parçalar gibi taş eserler, pişmiş topraktan yapılmış çanak, çömlek, çeşitli kaplar, silindirik ve magma mühürleri, madeni paralar ve diğer arkeolojik buluntular olarak tanımlanabilir (Özgönül, Nalbant ve Özcan, 2017, s.35-36).

Adana Bölgesi Mozaikleri

“Mozaik” terimi, doğal veya işlenmiş küçük parçalardan oluşan maddelerin bir yüzey üzerine dizilmesiyle oluşturulan bezeme tekniğini ifade eder. Dilimize Fransızca'dan geçmiş olan bu sözcük Latince “Musivum Opus”a karşılık gelir. Kaynaklardaki “musivum, musaicum, mosaicum, mosibum” muhtemelen aynı kelimenin farklı telaffuz çeşitleridir (Parker, 1876: 2).

Mozaik, diğer dillerde de Latince'den kaynağını alarak (İtalyanca mosaico, Fransızca mosaïque, İngilizce mosaic) günümüzde söz konusu sanatın neredeyse bütün uygulamalarına verilen ortak bir isim halini almıştır. Antik kaynaklarda günümüzde olduğu gibi mozaik işlerini kapsayan ortak bir sözcüğün kullanılmadığı görülmektedir. Mozaik uygulamalarına verilen ad yalnızca toplumun kullandığı dile göre değişiklik göstermemiş, uygulamanın yapıldığı yüzeye (zemin, duvar, tonoz, kubbe vb.) kullanılan malzemeye (pişmiş toprak, çakıl taşı, kesme taş, cam, çini vb.) malzemenin boyutu ile işleniş biçimine (küp, plaka şeklinde veya amorf) ve yapım tekniğine (harç içine gömme, kakma) göre de farklılaşmıştır. Günümüzde antik mozaikler denildiğinde ilk akla gelen imaj, küp formunda küçültülerek dizilmiş olan, çeşitli renklerdeki doğal taş ve cam ile yapılmış dekorasyonlardır (Dunbabin, 1999: 236).

Adana yöresinde bulunan mozaikler, Roma dönemine ait mozaiklerdir. Bu yöremizde bulunan mozaikler taşınan ve yerinde sergilenen mozaikler olarak gün yüzüne çıkarılmış ve koruma altına alınmıştır. Adana arkeoloji müzesinde sergilenen mozaiklerin yanı sıra bazı ilçe ve köylerde kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan eşsiz mozaikler çıkarıldıkları yerde koruma altında sergilenmektedir. Bu mozaikler, mitolojik sahneleri, günlük hayatı ve doğayı tasvir etmektedir. Akdeniz'e kıyısı olan antik liman kenti Adana'nın Paleolitik dönemden Osmanlı'nın son dönemine kadar sosyoekonomik ve kültürel açıdan önemini koruyan kesintisiz bir tarihi geçmişe sahip olduğu ve mozaiklerin sosyal, ekonomik ve kültürel zenginliği yansıtması açısından büyük önem taşıdığı belirtilmektedir. Adana Arkeoloji Müzesi'nin mozaik salonunda 2018 yılından bu yana 16 mozaığın sergilendiği bildirilmektedir (Ovacık 2023:1).En dikkat çekici mozaiklerden bazıları şunlardır: **Hippokampos ve Eros:** Denizati ve aşk tanrısı Eros'u tasvir eden bir mozaiktir. **Barış Krallığı:** Barış ve refahı simgeleyen bir mozaiktir. **Nuh'un Gemisi:** Nuh'un Tufanı'nı anlatan bir mozaiktir. **Anavarza Tethys:** Deniz tanrıçası Tethys'i tasvir eden bir mozaiktir. Yumurtalık **Tethys:** Deniz tanrıçası Tethys'i tasvir eden bir mozaiktir. **Artemis'e Sunu:** Av tanrıçası Artemis'e bir sunu sunan kadınları tasvir eden bir mozaiktir. **Orpheus:** Şair Orpheus'u ve lirini tasvir eden bir mozaiktir. **Dirke'nin Cezalandırılması:** Dirke'nin boğalara bağlanarak cezalandırılmasını tasvir eden bir mozaiktir. **Neptün'ün Zaferi:** Deniz tanrısı Neptün'ün zaferini tasvir eden bir mozaiktir. Adana mozaikleri, Roma dönemindeki sanat ve zanaatkarlık hakkında bilgi vermektedir. Bölgenin tarihi ve kültürü hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır. Bu mozaikler, Türkiye'nin en önemli tarihi ve kültürel hazinelerinden biridir. Adana Arkeoloji Müzesi Mozaikleri, Türkiye'nin en önemli ve en güzel mozaik koleksiyonlarından biridir. Bu mozaikleri görmek, Roma dönemi sanatı ve tarihi hakkında bilgi edinmek için eşsiz bir fırsattır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Adana Arkeoloji müzesinde bulunan 12 adet mozaik ve bu mozaiklerden esinlenerek yapılmış 11 adet el sanatı ürünü tanıtılmıştır.

Nuh'un Gemisi Mozaığı: Mozaikte Nuh'un gemisi ve etrafında iki sıra halinde hayvanlar betimlenmiştir. Nuh'un gemisi dört ayaklı süslü bir sandık şeklindedir. Geminin kapağındaki Yunanca yazıt KIBWTOC NWEPE “ Nuh'un Kurtarıcı Gemisi” anlamına gelmektedir. Geminin içinde iki güvercin, geminin etrafında iç sırada turna, horoz, tavus kuşu, güvercin, bülbül ve leylek dış sırada ise aslan, panter veya leopar, öküz, geyik,

eşek, ceylan ve deve yer almaktadır. Mozağin kuzeybatı kısımları özensiz bir şekilde onarılmıştır. Buradaki insan figürlerinin Nuh'un oğulları Sam ve Yâfes'i temsil ettiği düşünülmektedir (Bozkurt, 2023.www.anadolu-mozaiği).

Şekil 1. Nuh'un Gemisi Mozaği, MS 5. Yüzyılın ilk yarısı (Roma Dönemi) Adana / Yüreğir / Misis – Mopsuestia antik kentinden çıkarılmıştır, Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Artemis'e Sunu Mozaği: Mozaikte Aigeia antik kentinden bir manzara ve Artemis'e sunu sahnesi betimlenmiştir. Panonun sol tarafında bitkiler arasında yüksek bir kaide üzerinde Artemis heykeli, panonun merkezinde arka planda deniz ve limanda ada üzerinde yer alan bir deniz feneri betimlenmiştir. Mozağin merkezinde koltuklarına oturmuş vaziyette bir erkek ve bir kadın figürü betimlenmiştir. Soldaki figür sağ eliyle ayaklarından tuttuğu tavşanı yukarı kaldırarak Artemis'e sunmaktadır. Antik dönem mozaik sanatında av köpekleri ile tavşan avı sporu ve avın Artemis'e sunulması, sevilerek işlenen konuların arasında yer almaktadır (Boulad, 2023:16).

Şekil 2. Artemis'e Sunu Mozaği, M.S.2.Yüzyılın ortalarında (Roma dönemi) Adana Yumurtalık Aigeia antik kentinden çıkarılmıştır. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Hippokampos ve Eros Mozaği: Mitolojik figürlerin yer aldığı mozaikte, iki Hippokampos (denizatı) üzerinde olta ile balık avlayan iki eros (aşk tanrısı) ve deniz canlıları betimlenmiştir. Erosların kanatları açık biçimde betimlenmiş olup sol ellerinde denizaltının dizgilerini, sağ ellerinde ise olta kamışı tutmaktadırlar. Soldaki Eros'un oltasına barbun, sağdaki Eros'un oltasına ise levrek takılmıştır. Oltalara takılan balıkların yanlarında birer balık, solda kılıç balığı, sağda lagos balığı bulunmaktadır. Soldaki serbest duran balığın üzerinde spiral biçimli bir deniz kabuklusu betimlenmiştir. Mozağin alt kısmında iki balık ve ahtapot figürleri görülmektedir (Öztürk ve Aslan, 2013: 148).

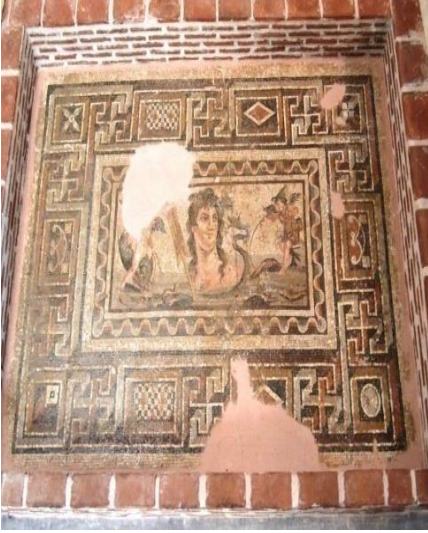
Şekil 3. Hippokampos ve Eros Mozaïği. M.S. 2. Yüzyılın ortalarına ait Adana, Yumurtalık da Aigeia antik kentindeki villa taban döşemesinden çıkarılmıştır. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Tethys Mozaïği 1: Mozaïğin merkezinde Tethys, solunda gemi dümeni, başının iki yanında ve sağ omzunda Ketos (deniz ejderhası) ve panonun dört köşesinde balık avlayan eroslar betimlenmiştir. Tethys tasvirlerinde başının üzerinde genellikle kanatlar bulunmaktadır. Buradaki Tethys tasvirinde ise başının iki yanında yengeç ya da ıstakoz kıskacı bulunmaktadır. Panonun üst köşelerinde serpmme ağla balık avlayan eroslar, alt köşelerinde ise olta ile balık avlayan eroslar tasvir edilmiştir. Panonun geriye kalan boşluk alanlarında yunus, istavrit, uskumru, orfoz, mezgit, zargana, levrek türünden balıklar yengeç, ıstakoz, ahtapot gibi deniz canlıları betimlenmiştir.

Şekil 4. Tethys Mozaïği. M.S. 2. Yüzyılın ortalarına ait Adana, Yumurtalık da Aigeia antik kentindeki villa taban döşemesinden çıkarılmıştır. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Tethys Mozaïği 2: Mozaïğin merkezinde deniz tanrıçası Tethys, sağında gemi dümeni, solunda deniz ejderhası ketos ve iki yanda olta ile balık avlayan birer eros betimlenmiştir. Tethys tasvirlerinde başının üzerinde kanatlar bulunmaktadır. Buradaki Tethys tasvirinde başının üzerindeki saç bukleleri kanat gibi yanlara doğru açılmıştır. Genellikle genç ve güzel bir kadın olarak tasvir edilen Tethys, bu mozaikte erkeksi bir görünüm sergilemektedir. Eroslardan biri yunus üzerinde diğeri ise deniz kıyısında kolunda sepeti ile betimlenmiştir. Mozaik panosu beyaz bantlar ve geometrik motiflerle sınırlandırılmıştır. Tethys mozaïği, Kozan Anavarza – Dilekkaya köyünde yaşayanların anlattıklarına göre, büyük bir aşkın hikâyesini anlatmaktadır. Rivayete göre Mozaïğin merkezindeki kişi Anavarza kralının kızı, onun hemen sağındaki Kozan kralının oğlu, hemen sol tarafta aşınmış olan kısımda ise Misis kralının oğlu tasvir edilmiştir (Boulad, 2023:41).

Şekil 5. Tethys Mozaïği 2, MS 4. Yüzyılın ortalarına Roma dönemine ait Adana Kozan Dikekkaya köyünde havuz tabanına ait mozaiktir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Su Gözü Mozaikleri: Ana mekânda yer alan mozaik, geometrik motifler ile üç panoya ayrılmıştır. Daire panonun içinde ortada hayat ağacı ve karşılıklı iki tavus kuşu figürü betimlenmiştir. Ortadaki dikdörtgen pano bitkisel bezeli geniş bir bant ile çevrelenmiştir. Haç şekillerinin içinde giyoş (ikili örgü), altıgen içlerinde ‘‘S’’ kıvrım yapan sarmallar, sekizgen panolarda ise bitkiler arasında çeşitli hayvan figürleri ile bezenmiştir. Soldaki nefte yer alan mozaik döşemesinde düz bantlardan dikdörtgen ve kare panolar oluşturulmuştur. Kare panolar geometrik motifler, dikdörtgen panolar ise daire dizisi ve halı deseni ile bezenmiştir (Patacı 2019:313).

Şekil 6. Su Gözü Mozaïği, MS. 4. Ve 5. Yüzyıla ait (Roma dönemi) Adana, Yumurtalık, Su gözü Köyünde Bazilika planlı kilise zemin döşemesine aittir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Faydalı Köyü Mozaikleri: Mozaiklerde panolar içerisinde çeşitli hayvan figürleri, bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Ana mekânda yer alan mozaik üç panodan oluşmaktadır. Giriş kısmında yer alan panonun ortasında 5 satır halinde Yunanca adak yazıtı bulunmaktadır. Bu adak yazıtı ‘‘Rahip Kyriakaos zamanında en sadık Zosimos şükran duyarak hediye etti. 15. Indiktion. 570. Yıl.’’ olarak çevrilmektedir. Soldaki nefte Yunanca bir adak yazıtı bulunmaktadır. Yazıt ‘‘ Bu bazilikanın mozaik döşemesini saygıdeğer rahip Georgios zamanında bilim adamı Rufus 1.Indi, ktion’unAuduneos ayında yaptı.’’ Olarak çevrilmektedir. Adak yazıtında mozaığın ocak ayında yapıldığı anlaşılmaktadır (Bozkurt, 2023.www.anadolu-mozaiği).

Şekil 7. Faydalı Köyü Mozaïği, M.S. 6. Yüzyıl ortalarına ait Adana, İmamoğlu, Faydalı Köyü, Bazilika planlı kilise tabanına aittir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Barış Krallığı Mozaïği: Kitab-ı mukaddes'in Yeşeya kitabı XI. Bölümünde bahsedilen Barış krallığı konusu resim ve yazıyla betimlenmiştir. Hayvan çiftleri barışçıl bir biçimde tasvir edilmiş olup üzerinde "kurt kuzuyla otluyor, leopar yanında yatıyor buzağı aslanın yemini yiyor, boğa ve ayı da yan yana otlayacaklar" yazıları yer almaktadır. Adak yazıtları Khoreos oğlu LoannesPistakos, Kandalaramon olarak görev yaparken kendisinin ve ailesinin selameti için bazilikanın mozaïğini on üçüncü Indiktion'daArtemision ayında yaptırdı." ve " bu mozaik saygıdeğer rahip Sambatios ve Baş DiakonKyriakos zamanında on üçüncü Indiktin'daArtemision ayında döşendi." olarak çevrilmektedir (Bozkurt, 2023.www.anadolu-mozaïği).

Şekil 8. Barış Krallığı Mozaïği, Adana, Sarıçam Karlık köyüne ait Bazilikal kilisesi tabanına aittir. M.S. 6. Yüzyıla aittir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Üç Çam Mozaïği: Kilisenin ana mekânında yer alan mozaik, küçük kare panolara bölünmüş, değişik türden hayvan ve bitki motifleri ile bezenmiştir. Sağdaki nefte yer alan mozaikte bitkiler arasında kuş, kurt ve ayı figürleri bulunmaktadır. Apsisin önünde yer alan mozaikte ise geometrik bezemeler, stilize haç motifi ve tahrip olmuş stilize hayvan figürleri görülmektedir. Apsisin sağındaki mozaikte geometrik motifler ve tahrip olmuş Yunanca bir yazıt bulunmaktadır(Bozkurt, 2023.www.anadolu-mozaïği).

Şekil 9. Üç Çam Mozaïği, Adana, Sarıçam, Karlık Köyü mevkiinde Bazilikal planlı kilise tabanına aittir. M.S. 6. Yüzyıl ortalarına aittir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Deniz Mozaïği: Mozaik panosunda deniz betimlemesinde kullanılan yunuslar, balıklar, ahtapot, mürekkep balığı ve kalamar türünden canlılar betimlenmiştir. Mozaik, beyaz zemin üzerinde düz bant ve testere dişi motiflerden oluşan bir bantla sınırlandırılmıştır. Roma dönemi mozaik sanatında balıklar ve deniz canlılarının betimlendiği deniz mozaikleri Akdeniz dünyasında sevilerek kullanılmıştır. Antik dönemin deniz tasvirleri, Akdeniz'in zengin türlerine ışık tutmaktadır. Deniz mozaikleri Roma dönemi evlerinin ziyafet odalarını, avlularını ve havuz tabanlarını süslemektedir (Boulad, 2023:64).

Şekil 10. Deniz Mozaïği, Adana, Kozan da bulunan Dilekkaya Köyünde Anavarza antik kentine ait yapılardan birinin taban kısmıdır. M.S. 4. Yüzyıl ortalarına aittir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Orpheus Mozaïği: Dillere destan bir ozan olan Orpheus, çalgısı lir ile vahşi hayvanları dahi mest etmektedir. Orpheus, büyük bir kayaya oturmuş lir çalarken ve çevresindeki vahşi hayvanlar müziği dinlerken betimlenmiştir. Orpheus liri kayanın üzerinde sol eliyle tutmakta ve sağ eliyle de çalmaktadır. Gövdesi kaplumbağa kabuğundan, tutamakları ise ceylan boynuzundan olan lirin, yedi adet teli bulunmaktadır. Orpheus'un etrafında şahin, karga, at, tavşan, boğa, ayı, panter veya leopar, yaban domuzu, fil, aslan, dağ keçisi, karaca, geyik, maymun, balıkçıl kuşu türünden hayvanlar çevrenmektedir (Boulad, 2023:57).

Şekil 11. Orpheus Mozaïği, Adana'nın Seyhan ilçesinde Abidinpaşa Caddesindeki Merkez Bankası hafriyatında antik bir yapının tabanıdır. MS 4. Yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Dirke Mozaïği: Antik dönem sanatında nadir işlenen mitolojik bir konu olan Dirke'nin cezalandırılması tasvir edilmiştir. Mozaik panosunda Zeus ve Antipope'nin çocukları olan Amphion ve Zethos boğanın boynuzlarını tutmakta Dirke'nin saçlarından tutarak arka plandaki boğaya doğru sürüklemektedir. Dirke'nin dizelerinin üzerinde sürüklemesi ve boğaya ipe bağlanma anı betimlenmiştir. Mozaik panosu siyah zemin üzerine akanthus yaprağı, çiçek motifleri ve kıvrık dallardan oluşan bitkisel geniş bir bantla sınırlandırılmıştır. Sarmal yapan kıvrık dallar arasında aslan ve domuz figürleri yer almaktadır (Bozkurt, 2023. www.anadolu-mozaiği).

Şekil 12. Dirke Mozaïği, Adana'nın Seyhan ilçesinde Abidinpaşa Caddesindeki Merkez Bankası hafriyatında antik bir yapının tabanıdır. MS 4. Yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Adana Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir.

Adana Olgunlaşma Enstitüsünde Üretilen Mozaik Temalı Ürünler

Çalışmanın bu bölümünde Adana Olgunlaşma Enstitüsünde üretilen mozaik temalı eserlerden oluşmaktadır. Sanat- Tasarım, kuyumculuk, el sanatları, nakış, ahşap işleme bölümlerinden seçilen örnekler incelenmiştir. Bu çalışmada etkili ve verimli sonuçlar alabilmek adına tanımlanacak ürün seçiminde ürünlerin çeşit zenginliği dikkate alınmıştır. Eserler form, malzeme, süsleme özellikleri dikkate alınarak çeşitli ürünler arasında seçilmiştir. İnceleme yapılırken hangi el sanatları alanında çalışıldığı, kaynağını teşkil eden mozaik eser bilgileri, kullanılan malzeme ve süsleme tekniklerinden bahsedilmiştir. Daha sonra ürünlerin ölçüleri alınmış ve fotoğrafları eklenmiştir.

Şekil 13. Su gözü Mozaikli Amfora

Bu ürün Adana olgunlaşma Enstitüsü seramik bölümünde hazırlanmıştır. Adana, Yumurtalık, Sugözü Köyünde Bazilikal planlı kilise zemin döşemesine ait olan Su Gözü mozaïği desenlerinden faydalanılarak çalışılmıştır. Çalışılan ürünün adı amforadır. El ile şekillendirilmiştir. İçerisine şarap, yağ vs sıvı maddeler konulması için kullanılan bir nesnedir. İki defa pişirimi yapılmıştır. Malzeme olarak beyaz çamur ve seramik boya ları kullanılmıştır. Çini ve akrilik boya lar ile süslemeleri tamamlanmıştır.

Şekil 14. Su Gözü Seramiği Tabak

Adana Yumurtalık, Su gözü Köyünde Bazilikal planlı kilise zemin döşemesine ait olan Su Gözü mozaïği desenlerinden faydalanılarak çalışılmıştır. Çalışılan ürün dekor amaçlı kullanılan tabaktır. Beyaz çamur kalıpla tabak biçiminde şekillendirilmiş ardından fırında pişirimi yapılmıştır. Çini boya ları ve akrilik boya lar kullanılarak üzerine desen süslemesi yapılmıştır.

Şekil 15. Hippokampos Mozaik Desenli Vazo

Bu ürün Adana Olgunlaşma Enstitüsü seramik bölümünde tasarlanıp vazo şeklinde biçimlendirilmiştir. M.S. 2. Yüzyılın ortalarına ait Adana, Yumurtalık da Aigeia antik kentindeki villa taban döşemesine ait mozaik desenlerinden faydalanılmıştır. Beyaz çamur kullanılarak şekil verilen vazo fırında pişirimi yapılmış, üzerine

desen çizilmiştir. Seramik ve çini boyaları ile boyanmış sırlanma işlemi tamamlandıktan sonra kullanıma hazır hale gelmiştir.

Şekil 16. Mozaik Desenli Pirinç Broş

Adana Olgunlaşma Enstitüsü Kuyumculuk bölümü üretim atölyesinde üretilen bu broş Adana mozaik desenlerinden tasarlanmıştır. Pirinç ve bronz metallere yapılmıştır. Kuyumculuk sanatına ait ajur ve kabartma teknikleri kullanılarak şekillendirilmiştir.

Şekil 17. Hippokampos mozaik Desenli Nakışlı Çanta

Nakış işleme ile yapılan bu kese Adana Olgunlaşma Enstitüsü nakış üretim atölyesinde işlenmiştir. Keten kumaş üzerine koton ipliklerle işlenmiştir. M.S. 2. Yüzyılın ortalarına ait Adana, Yumurtalık da Aigeia antik kentindeki villa taban döşemesinden çıkarılan Hippokampos ve Eros Mozaikine ait desenler stilize edilip tasarımı yapılmıştır. Kanaviçe ve susma teknikleri kullanılarak işleme yapılmıştır.

Şekil 18. Roma Dönemi Mozaik Sahnesi Desenli Nakışlı Tablo

Hatay Arkeoloji müzesinde sergilenen Roma dönemi mozaik sahnesi motifi deseninden faydalanılarak çalışılmıştır. Çalışılan ürün dekor amaçlı kullanılan 35x50 boyutunda bir tablodur. Kara makinada kum işi tekniği ve düz dikiş tekniği ile yapılmıştır.

Şekil 19. Mevsimler Mozaiği Desenli Deri Tablo

Osmaniye Kadirli Flaviapolis Antik Kentinde çıkarılan mevsimler mozaiği motifinden faydalanılarak çalışılmıştır. Ürün 30x40 ebatında olup kesme ve dövme(kraft) tekniği ile çalışılmış, akrilik boya ve deri boyası ile renklendirilerek çalışma tamamlanmıştır.

Şekil 20. Solomon Düğümü Mozaik Desenli Boncuk İşlemeli Çanta

Osmanlı Kadirli Flaviapolis Antik Kentinden çıkarılan Solomon Düğümlü mozaik deseninden esinlenerek çalışılmıştır. Ürün çalışılırken desenin şeması takip edilerek tek atışlı goblen tarzında işlenmiş, 33x20 boyutunda el çantası olarak yapılmıştır.

Şekil 21. Gıyoş Mozaik Deseninden Boncuk İşlemeli Çanta

Adana Yumurtalık Su Gözünde çıkarılan mozaik desenlerinden Gıyoş motifinden faydalanılarak çalışılmıştır. Çalışılan üründe desenin şeması takip edilerek tek atışlı goblen tarzında boncuk işlenmiş 25x15 boyutunda el çantası olarak yapılmıştır.

Şekil 22. Hippokampos Mozaik Desenli Tablo

Ürün yapım aşamasında önce rölyef dökümü yapılmıştır. Daha sonra M.S. 2. Yüzyılın ortalarına ait Adana, Yumurtalık da Aigeia antik kentindeki villa taban döşemesinden çıkarılan Hippokampos ve Eros Mozaigine ait desenler stilize edilip tasarımı yapılmış, ürün üzerine çizimi yapılmıştır. Ürüne verilmek istenen yüksekliğe göre döküm sayısı artırılır. Daha sonra derinlik kazanan yüzey akrilik boya ile boyanmıştır. Yeşil, vişneçürüğü, sarı ve siyah renkleri ve karışımları kullanılmıştır. Adana Olgunlaşma Enstitüsü Sanat ve Tasarım Bölümü ustalarından Şüheda Ergül tarafından üretilmiştir.

Şekil 23. Ağaç Oyma Duvar Panosu

Bu el oyması duvar tablosu ham ceviz ağacının oyma malzemeleri ile şekillendirilmesi ile oluşmuştur. Mobilya İç Mekan Tasarım bölümü üretim atölyesinde işlenen bu eser yaklaşık 30 gün sürmüştür.

SONUÇ

Uzun yıllar önce ortaya çıkan kültür miraslarımızın gelenek ve göreneklerimizden günümüze taşınmasına vesile olan Olgunlaşma Enstitüleri bu amacını gerçekleştirme yolunda çalışmalarına devam etmektedir. Türk el sanatlarının yaşatılmasında önemli kurumlardan biridir. Olgunlaşma enstitüleri sanatsal ağırlıklı eğitim ve üretim çalışmalarını bir arada sürdürmektedir. Bu kurumlarda alınan programlarla mesleki eğitim alan öğrenciler, kendi iş yerlerini açabilir, kazanç elde edebilir ve usta öğretici olarak yaygın eğitim kurumları ve Olgunlaşma Enstitülerinde çalışabilirler. Mezun olan öğrenciler alanında yetenekli, bilgili, nitelikli olarak yetişmektedirler.

Olgunlaşma Enstitüleri eğitim alanının dışında Türk kültürünün alt dallarını araştırmakta ve birçok projeler yapmaktadır. Her sene kültürümüzün tarihi yerlerinden gelenek ve göreneklerinden seçilen tema, proje ve koleksiyon çalışmaları ile geçmiş ile günümüz arasında köprü görevi görmektedir. Okul çalışanlarının ortak çalışması ile seçilen tema konuları araştırma bölümünce edebiyat taraması, geziler gibi çeşitli araştırma yöntemleri ile araştırılmakta belge oluşturulmaktadır. Kurum araştırma bölümünce edinilen bilgiler ışığında tasarımlar yapılmakta, ilgili kurum bölümleri ile bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Seçilen konularda yapılan tasarımlar üretim bölümlerinde ürün olarak oluşturulmaktadır. Adana Olgunlaşma Enstitüsünde seçilen Adana Mozaikleri teması araştırma sonuçlarında tasarım aşamasından geçmiş ve üretim atölyelerinde ürünlere dönüştürülmüştür. Sanat tasarımı, kuyumculuk, el sanatları, nakış, ahşap oymacılığı, giyim üretim

bölümlerinde üretilen bu ürünler ülkemiz ve dünya çapında tanıtılmaktadır. Çeşitli sergilerle, work shoplarla meraklılarına tanıtılan ürünler aynı zamanda tescil edilerek çoğaltılmaktadır. Ürünlerin bir kopyaları mutlaka arşivlenerek gelecek nesillerin de faydalanması için koruma altına alınmaktadır. Geçmiş ile gelecek arasında köprü görevi gören bu kurumların bireysel, toplumsal, kültürel gelişmedeki rolü oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- AA. Anadolu Ajans, www.aa.com.tr. Anadolu mozaïği, 2023.Bozkurt, E. (Erişim: 10.02.2024)
- Adana Arkeoloji Müzesi <https://turkishmuseums.com/museum/detail/1922-adana-arkeoloji-muzesi/1922/1.3.04.2024>.
- Boulad, S. (2023). “Roma İmparatorluk DönemiPhilippolis Mozaiklerinin İkonografisi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Ünivrsitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dunbabin, K. (1999). *Mosaics Of The Greek And Roman World*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Erdoğan, T. (2003). Türkiye’deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler. Yayımlanmamış Dönem Projesi. Ankara Üniversitesi.
- Kıpfer, B.A. (2000). *Encyclopedic Dictionary Of Archaeology*, Kluwer Academic/ Plenum Publishers, New York.
- Kültür Bakanlığı <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44055/adana-muze-mudurlugu.html>, 3.02.2024.
- Ovacık, A. (2023) www.aa.com.tr. Anadolu mozaïği, Bozkurt, E. (Erişim: 10.02.2024)
- Özgönül, N., Nalbant, K. ve Özcan, D.Z. (2017). Simonoğlu- Milli Mensucat Fabrikası’ndan Adana’nın Yeni Müzesi’ne Şehrin İzleri. Güney Mimarlık, 23, 32-39.
- Öztürk, N., & Aslan, O. (2014). Yumurtalık Mozaïği. Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi(31), 137-154.
- Parker, J.H. (1876). *The Archaeology Of Rome, Part XI. : Church And Altar Decorations And Mosaic Pictures*, Oxford, J. Parker And Co., London, J. Murray.
- Patacı, S. (2019). Antik Dönem Anadolu Mozaiklerinde Dalga ve Gıyoş Motifli Bordür Tasarımları. *Seleucia* (9), 303-323.